

N:o 144.

Af herr **D. Persson** i Tällberg, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående verkningarna af en förändring, enligt angifna grunder, i gällande bestämmelser rörande den kommunala rösträtten m. m.*

När grunden för nu gällande kommunala rösträtt bestämdes, hade ingen gjort sig klart reda för huru den skulle visa sig i den praktiska tillämpningen, hvilket tydligen framgår af hvad som statsrådet H. G. Lagerstråle — hvilken kontrasignerat de nya kommunalförordningarna — senare yttrade i Första Kammaren, efter det upplysning genom 1871 års statistik vunnits om hvilket en- eller fåvälde, som rådde i många af landets kommuner. Han säger nemligen bland annat: »Denna upplysning synes mig, om den varit tillgänglig då kommunallagen beslöts, ovilkorligen böra hafva föranlett någon annan uppställning af den § jag uppläst.» (Första Kammarens prot. 1872, I N:o 12, 32).

Vid ett annat tillfälle yttrade samme man i Första Kammaren med afseende på det kommunala enväldet: »Då finner man af de statistiska redogörelserna, att år 1871 funnos 54 kommuner, i hvilka öfvervägande kommunal rösträtt tillkom *en enda* person. Detta innebär en tillintetgörelse af kommunalförfattningens grund och anda vid dess tillämpning

i dessa kommuner, ty man kan ej tala om kommunal sjelfstyrelse och gemensam förvaltning, då en enda person dikterar besluten.» (Första Kammarens prot. 1881, II N:o 21, 18).

Icke underligt därför, att snart inom riksdagen motioner framkommo, hvilka åsyftade att råda bot för det onda, och dessa motioner kunde med ännu mer eftertryck göra sig gällande, när 1871 års kommunala rösträttsstatistik blifvit publicerad, hvaraf, såsom ofvan anförts, de häpnadsväckande resultaten framgingo, att i många af Sveriges kommuner en eller ett par personer *enväldigt* beherskade kommunal- och kyrkostämmorna samt kunde efter sitt behag utkräfva tyngande skatter af kommunens öfriga invånare samt pålägga dem de mest besvärliga kommunala uppdragen, utan att de andra skattskyldige hade annat att göra än tuga och lida.

Upprepade gånger har också Andra Kammaren med stor majoritet beslutat en begränsning af de högre röstetalen och inom medkammaren har funnits klarsynta och betydande män, som öppet och ärligt medgifvit, att en reform i detta hänseende vore både billig och rättvis.

Och enligt hvad som i berättelsen om hvad i rikets styrelse sedan sista Riksdags sammanträde sig tilldragit meddelas, har nu äfven Kongl. Maj:t beslutat en utredning af frågan om den kommunala rösträtten.

Frågan står således nu mer än någonsin bland de främsta på dagordningen, och lätt torde förvisso de vara räknade, som nu icke anse att något bör göras. Men huru *långt* man bör gå i begränsning, derom äro meningarna delade.

Men då man hittills egentligen framhållit endast *ett* sätt för frågans lösning: begränsning af de högsta röstetalen till $\frac{1}{5}$, $\frac{1}{10}$ eller, som Andra Kammaren flera gånger beslutit, till $\frac{1}{20}$ af kommunens hela röstetal och icke på denna väg lyckats trots många ansträngningar att komma till något resultat, så har jag tänkt, att äfven ett annat sätt för frågans lösning förtjenade att skärskådas.

Närmast till hands och enklast i praktiken vore att äfven för *kommunala* ärenden stadga röstning efter *hufvudtal*, d. v. s. lika rösträtt för alla, som ega rösträtt i kommunala ärenden.

Men för den, som är van vid våra kommunala förhållanden, synes för visso denna grundsats allt för långt gående, men den har dock med framgång tillämpats exempelvis i Nord-Amerikas förenta stater, Schweiz, Frankrike, ja till och med i de talrika ryska bondekommunerna, och för att gå till våra närmaste grannland, är den i sin helhet tillämpad i Norge

och inom hundra af de båda kommunala klasserna i Danmark. Och betrakta vi närmare den svenska kommunala rösträtten, så finnas äfven der ansatser till röstning efter hufvudtal, nemligen å kommunalstämma vid val till nämndemän och godemän vid landtmäteriförrättningar, vid val af elektoror för väljande af kyrkomötesombud samt vid kallande af fjerde profpredikant; och jag har åtminstone aldrig hört att några skadliga följder uppstått af rösträtt efter hufvudtal i sådana fall, eller att någon ens önskat en ändring härutinnan.

Och i den mån som folkbildningen ökas, och dermed insigten vid bedömandet af allmänna ärenden, kräfver hvarje »man för sig», att mera hänsyn tages till hans personlighet än till den förmögenhetsställning han för tillfället kan innehafva, hvilken senare i många fall icke så mycket beror på hans egna åtgöranden som på hvad föräldrar och andra fränder lemnat honom i arf.

Vid de allt talrikare kommunala uppdragens utförande tages icke heller hänsyn till, om den valde är mer eller mindre förmögen: han är, oberoende deraf, skyldig att underkasta sig det arbete och den tidspillan, som uppdraget kräfver. Så mycket mera skäl då, att motsvarande rättigheter vid sjelfva valet vinna erkännande genom den personella rösträttens utsträckning.

Det ligger dock en viss grad af sanning i nu gällande kommunala rösträttsgrundsats, i synnerhet vid beslut om utgifter, att den, som skall komma att utgöra en större del af utgiften, äfven bör hafva mer att säga vid beslutet derom; men dermed kan dock ingalunda det nu rådande förhållandet försvaras, att de förmögnare uteslutande skola bestämma icke allenast sina egna utskylder, utan äfven den mindre bemedlades, och derjemte bör icke förgätas, att der, såsom hos oss, kommunalskatten i allmänhet utgår efter en hvars förmögenhet, det är minst lika och i många fall *mera* kämbart för den mindre bemedlade att utgöra i kommunalskatt t. ex. 5 procent af sin årsinkomst än för den förmögnare, hvarför man äfven från denna synpunkt kommer till den slutsatsen, att den nu obegränsade bevillningsrösträtten är orättfärdig.

Som emellertid ingen utsigt finnes att, såsom i våra grannland och flerstädes för öfrigt, få den personella rösträtten, d. v. s. rösträtt efter hufvudtal, införd vid kommunala ärendens afgörande, har jag tänkt, att man dock skulle kunna slå in på en moderat medelväg, så att såväl den personella som bevillningsrösträtten finge hvardera lika mycket erkännande.

Hvad jag dermed åsyftar torde bäst belysas med ett exempel. I medeltal har en svensk landtkommun omkring 200 kommunalt röstberättigade med inalles omkring 10,000 fyrktalsröster. Om nu summan af kommunens fyrktal efter bevillning delades med antalet röstberättigade, d. v. s. $10,000:200 = 50$, och hvarje röstberättigad finge dessa 50 röster lagda till summan af sina öfriga röster efter bevillning, så vore ofvannämnda medelvåg funnen: lika många personella röster inom kommunen som för förmögenhet eller efter bevillning.

Om A. hade 10, B. 100 och C. 1,000 bevillningsröster, så, med tillägg af de 50 personella rösterna för hvardera, finge A. 60, B. 150 och C. 1,050 röster.

I praktiken skulle denna röstberäkning icke vålla några nämnvärda svårigheter, enär uträkningen af bevillningsrösterna finge ske på samma sätt som nu, och när så summan af kommunens röstetal erhöles, vunnes genom en enkel division med antalet röstberättigade det personella röstetalet (bråktal finge naturligtvis bortfalla), hvilket för hvarje röstberättigad adderades till hans bevillningsröster och infördes i särskild kolumn. I debiteringslängd och debetsedel behöfdes naturligtvis ingen ändring.

Af de exempel, som här anförts, framgår, att enligt mitt förslag skulle den stora mängden af röstberättigade med små fyrktal få en väsentligen förstärkt rösträtt och derigenom en behöflig motvigt vinnas mot de stora röstinnehafvarne.

På grund af hvad jag sålunda anført jemte andra i ämnet väckta motioner och särskildt med anledning af hvad som inhemtas i Kongl. Maj:ts berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista Riksdagens sammanträde sig tilldragit, nemligen att chefen för civildepartementet, enligt bemyndigande, gått i författning om utförande af en utredning rörande den kommunala rösträtten, får jag härmed vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t vid den sålunda blifvande utredningen täcktes taga i öfvervägande, huru den kommunala rösträtten på landet skulle verka enligt de af mig här föreslagna grunder, att nemligen kommunens hela fyrktal fördelas lika på alla inom kommunen röstberättigade och qvoten lägges till det antal fyrkar en hvar efter be-

villning är påförd, på sätt som i motiveringen närmare angifves, och att Kongl. Maj:t, så snart ske kan, till Riksdagen måtte inkomma med det förslag i nu antydda syfte, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 7 februari 1894.

D. Persson
i Tällberg.